

นินัย คือการนำเอาหลักเกณฑ์ ข้อสรุปซึ่งเป็นที่ทราบกันแล้ว และเชื่อกันแล้วหรือต้องการพิสูจน์กฎเกณฑ์นั้นด้วยการนำไปพิสูจน์ทดลองกับภาวะตัวอย่างหลาย ๆ อย่างด้วยข้อมูลเปรียบเทียบ การค้นพบ หลักฐาน แล้วสรุปว่ากฎเกณฑ์นั้นถูกต้อง เช่น ตัวอย่าง ต้นไม้ขาดน้ำทำให้ต้นไม้เหี่ยวเฉา ลองหยดรดน้ำต้นผัก พริก มะเขือ ผักกาด ผักคะน้า พร้อม ๆ กัน จะปรากฏความจริงตามกฎเกณฑ์นั้น เพราะต้นไม้แต่ละชนิดเหี่ยวเฉาไปทุกชนิด

10.2 การเปรียบเทียบคุณลักษณะทางอุปนัยและนินัย

<u>อุปนัย</u>	<u>นินัย</u>
1. เสียเวลามาก	1. ประหยัดเวลา
2. ส่งเสริมการค้นคว้าหาความรู้	2. ไม่ส่งเสริมการค้นคว้าเพราะมีหลักการอยู่แล้ว
3. ใช้กับการสอนศิลปะไม่ได้	3. ใช้กับการสอนศิลปะได้ดี
4. เหมาะสำหรับวิชาวิทยาศาสตร์	4. เหมาะสำหรับวิชาคณิตศาสตร์
5. เป็นวิธีให้ค้นคว้า สืบค้นความจริง	5. เป็นวิธีที่ทำให้ความรู้ที่มีอยู่แล้วแจ่มแจ้ง

10.3 การเทียบเคียงขั้นตอนการสอน

	<u>วิธีสอนแบบอุปนัย</u>	<u>วิธีสอนแบบนินัย</u>
ขั้น 1	เตรียม บททวน จูงใจ อธิบาย	กำหนดขอบเขตปัญหา ปัญหา อธิบายปัญหา
ขั้น 2	สอน ความรู้ใหม่ ข้อมูลใหม่	อธิบายสมมุติฐาน หลักเกณฑ์ที่จะนำไปแก้ปัญหา
ขั้น 3	เปรียบเทียบ รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์รวบรวมข้อมูล	ตกลงเลือกหลักเกณฑ์ที่จะแก้ปัญหา
ขั้น 4	สรุป สร้างหลักเกณฑ์	วิเคราะห์และพิสูจน์ข้อมูล

11. การสอนแบบการแสดงบทบาทสมมุติและการสร้างสถานการณ์จำลอง (Role Playing and Identical Element Teaching Method)

11.1 การแสดงบทบาทสมมุติ (Role Playing) และการสร้างสถานการณ์จำลอง (Identical Element) เป็นวิธีการมากกว่าวิธีสอนโดยตรง เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประโยชน์ สามารถถ่ายโอนความรู้และพัฒนาโน้ตทัศน์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทบาทสมมุติคือการแสดงออกที่สมมุติขึ้น เพื่อเทียบเคียงกับสภาพความเป็นจริง ทำให้มองเห็นเรื่องราวต่าง ๆ เป็นจริงเป็นจัง และสามารถเข้าใจเรื่องราวนั้นได้อย่างประทับใจ

การสร้างสถานการณ์จำลอง หมายความว่าความพยายามที่จัดสิ่งแวดล้อมให้เหมือนหรือคล้ายคลึงกับสภาพที่เป็นจริง และรู้สึกว่าได้อยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ ด้วยตนเอง

11.2 จุดประสงค์แห่งการสอน

- (1) ส่งเสริมการแสดงออกอย่างอิสระเสรี
- (2) กระตุ้นให้เกิดมโนทัศน์และความคิดสร้างสรรค์
- (3) สร้างบรรยากาศอันร่าเริงผ่อนคลายความเครียดให้แก่ผู้เรียน และให้การเรียนเป็นไปตามธรรมชาติ
- (4) ฝึกลักษณะนิสัยให้เกิดความกล้าต่อการเผชิญหน้ากับความเป็นจริง
- (5) ฝึกให้เรียนรู้ในการแก้ปัญหาเป็น

11.3 หลักการของการสอน

- (1) เตรียมปัญหาเพื่อนำมาอภิปราย
- (2) เลือกประเด็นปัญหามาวางเค้าโครงเรื่องและชื่อเรื่อง
- (3) เตรียมศึกษาสภาพความเป็นจริง
- (4) เตรียมสถานที่จำลองและผู้ที่จะแสดงบทบาท
- (5) เตรียมสรุปผลจากบทบาทและสถานการณ์

11.4 ลำดับขั้นการสอน

- ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ

- วิเคราะห์ปัญหา
- กำหนดปัญหาและเรื่อง
- กำหนดสถานการณ์และบทบาท

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการ

- การนำเข้าสู่บทเรียน
- แนะนำสถานที่สิ่งแวดล้อม
- แนะนำผู้แสดงบทบาท
- มอบหมายให้มีผู้สังเกตการณ์
- เริ่มแสดงบทบาทสมมติ

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย

- วิเคราะห์สถานการณ์และบทบาท
- อภิปราย
- สรุปผลเบื้องต้น

ขั้นที่ 4 ขั้นแสดงสถานการณ์และบทบาทเพิ่มเติม

ขั้นที่ 5 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์

ขั้นที่ 6 ขั้นสรุปผล

11.5 ข้อคิดเกี่ยวกับวิธีสอนแบบแสดงบทบาทสมมติและการสร้างสถานการณ์จำลอง

- (1) บรรยายภาคการเรียนการสอนสนุกสนาน แต่อาจจะต้องใช้เวลา
- (2) ผู้เรียนได้ใช้ความคิดและแสดงออกเต็มที่ แต่ต้องใช้ความพยายามถึงเข้าสู่จุดประสงค์และสภาพความเป็นจริง มิฉะนั้น อาจผิดพลาดจากความเป็นจริงได้
- (3) เป็นการฝึกการแลกเปลี่ยนทรรศนะประสบการณ์ด้วยการอภิปรายปัญหา
- (4) เป็นวิธีสอนที่ดึงสภาพทางนามธรรมออกมาให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน แต่อาจสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย ใช้เวลามาก

12. การสอนแบบหน่วย (Unit Teaching)

วิธีสอนแบบหน่วย หมายถึงวิธีสอนโดยนำเอาเนื้อหาในวิชาต่าง ๆ มาสอนให้สัมพันธ์กัน

เป็นเรื่องเดียวกัน เช่น หน่วยเรื่อง "อาชีพของคนไทย" ถือว่าวิชาสังคมศึกษาเป็นแกนแต่ในการเรียนหน่วยเรื่องนี้ ย่อมนำเอาวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์หรืออื่น ๆ มาสอนให้สัมพันธ์กันไป ซึ่งจะทำให้บทเรียนมีความหมายสมบูรณ์มากขึ้น เพราะคนเราจำเป็นต้องใช้ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะ หลายๆอย่างในการแก้ปัญหา

การสอนแบบหน่วย ถ้าเป็นหน่วยใหญ่ ใช้เวลานานหลายวันหรือหลายสัปดาห์ การจัดการการสอนมักจัดให้สอนเป็นหน่วย ใช้เวลาช่วงเดียวติดต่อกันตลอด เช่น ตอนเช้าทั้งหมดทำการสอนแบบหน่วย สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ส่วนชั่วโมงอื่นๆ เรียนความรู้และฝึกทักษะ

การดำเนินการสอน การสอนแบบหน่วย แบ่งออกเป็น 5 ชั้น คือ

ชั้นที่ 1 การนำเข้าสู่หน่วย เป็นการเร้าให้นักเรียนเกิดความสนใจและมองเห็นปัญหาในเรื่องที่ครูจะสอน อาจทำได้โดยวิธี

1. แนะนำหนังสืออ่าน
2. การสนทนาหรืออภิปราย
3. การไปศึกษานอกสถานที่ ได้พบสิ่งที่น่าสนใจ นำมาศึกษา
4. ไปชมนิทรรศการ
5. การฉายภาพยนตร์ สไลด์ รูปภาพ ฯลฯ
6. นักเรียนเล่าประสบการณ์

ในชั้นนี้ นักเรียนช่วยกันเลือกชื่อของหน่วยที่จะศึกษากันต่อไป

ชั้นที่ 2 นักเรียนและครูช่วยกันวางแผนการเรียนร่วมกัน โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้นำ

1. ตั้งจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม และ Concept ของทุกหน่วยย่อย
2. ตั้งปัญหา และแบ่งปัญหาออกเป็นหัวข้อย่อยๆ ประมาณ 5-6 ข้อ
3. นักเรียนแบ่งกลุ่ม ออกเป็น 5, 6 กลุ่ม และตัดสินใจเลือกศึกษาปัญหาใดปัญหาหนึ่ง
4. วางแผนในการประชุมย่อย และวางแผนการในการแก้ปัญหา
5. กำหนดเวลาในการศึกษาหน่วยเรื่องนี้ให้แน่นอนว่าควรจะจบเมื่อใด
6. รายงานผลการประชุม

ชั้นที่ 3 นักเรียนลงมือทำงาน

1. นักเรียนแต่ละกลุ่ม รวบรวมความรู้ต่างๆ จากแหล่งวิชา เช่น ห้องสมุด หนังสือพิมพ์รายวัน นิตยสาร เอกสารต่างๆ วิทยุวิทยากร ศึกษาจากโสตทัศนอุปกรณ์ ศึกษาจากสถานศึกษา

2. ในการศึกษาแต่ละหัวข้อ นักเรียนต้องศึกษาให้ได้ความรู้ละเอียดกว้างขวางทุกด้านด้วยเหตุนี้การเรียนเป็นหน่วยจึงมีความเกี่ยวข้องกับวิชาอื่น ๆ อีกด้วย เช่นหน่วยเรื่อง "อาชีพของคนไทย" ก็อาจสัมพันธ์กับวิชาภาษาไทย ศิลปะ คณิตศาสตร์ สถิติ วิทยาศาสตร์ ได้ นักเรียนแต่ละหมู่ศึกษาในหัวข้อที่ตนได้รับมอบหมายให้มีความรู้เป็นอย่างดี และทำรายงานเพื่อเสนอต่อชั้น

ชั้นที่ 4 การเสนอผลงานและการจัดกิจกรรมสุดท้าย นักเรียนแต่ละหมู่เสนอผลงานการศึกษาค้นคว้า อาจทำในรูปการรายงานปากเปล่า การอภิปรายโดยใช้อุปกรณ์ประกอบสิ่งที่ขาดตกบกพร่องครูก็ช่วยเพิ่มเติม และชี้แจง การจัดกิจกรรมสุดท้าย ได้แก่กิจกรรมที่แสดงออกในทางสร้างสรรค์ เช่นการแสดงละคร การจัดนิทรรศการเพื่อให้นักเรียนชั้นอื่นหรือเชิญผู้ปกครองมาชม

ชั้นที่ 5 การวัดผล การวัดผลต้องวัดหลายด้านดังนี้

1. วัดความรู้ทางวิชาการ

ก. นักเรียนได้ความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง และทักษะอะไรบ้าง

ข. ความสามารถในการค้นคว้า

การวัดความรู้ อาจทำได้โดยการฟังการรายงาน หรือการอภิปรายของแต่ละหมู่ การให้คะแนนงานแต่ละหมู่ การถามตอบ การทดสอบย่อย

2. วัดทักษะในการแก้ปัญหาว่าดีขึ้นเพียงใด

3. วัดเจตคติ

4. วัดคุณลักษณะส่วนตัว ครูสังเกตพฤติกรรมในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความเป็นผู้นำ ความรับผิดชอบ รู้จักวิจารณ์และยอมรับคำวิจารณ์

ตัวอย่างหน่วยเรื่องประเทศเพื่อนบ้านของไทย
วิชาสังคมศึกษา ส. 203 ชั้น ม. 2

ชั้นที่ 1 นำเข้าสู่หน่วย

1. อภิปรายเหตุการณ์ปัจจุบันที่น่าสนใจเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน
2. ทหารูปภาพที่น่าสนใจ เช่น รูปเจดีย์ชเวดากอง
3. นำหนังสือท่องเที่ยวมาให้อ่าน
4. ฉายภาพยนตร์
5. เชิญวิทยากรมาเล่าประสบการณ์ของตนให้ฟัง
6. จัดการแสดงผลผลิตจากประเทศเพื่อนบ้าน

ชั้นที่ 2 นักเรียนและครูวางโครงการร่วมกัน

1. นักเรียนและครูช่วยกันตั้งความมุ่งหมายดังนี้

ก. ความรู้และความเข้าใจ ให้นักเรียนได้เรียนรู้และมีความเข้าใจสภาพการณ์ทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ตลอดจนวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้าน

ข. เจตคติ ให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อเพื่อนบ้าน มองเห็นคุณค่าของความสัมพันธ์ที่ควรมีระหว่างกัน

ค. ทักษะ ให้นักเรียนมีทักษะในการหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ตลอดจนการหาเรื่องและใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อการศึกษา ฯลฯ

2. นักเรียนและครูช่วยตั้งปัญหา แบ่งปัญหาออกเป็นหัวข้อใหญ่ๆ ประมาณ 5-6 ข้อ
3. นักเรียนตัดสินใจว่าจะทำงานร่วมกันในหัวข้อใด
4. ประชุมย่อย
5. รายงานผลการประชุม

ชั้นที่ 3 ลงมือทำงาน

1. การสำรวจและรวบรวมความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้
ก. ห้องสมุด

- ข. หนังสือพิมพ์รายวัน นิตยสารและเอกสารต่าง ๆ
  - ค. ภาพยนตร์และภาพนิ่ง
  - ง. สัมภาษณ์บุคคลตามสถานทูตและขอเอกสาร
  - จ. สัมภาษณ์บุคคลตามบริษัทการบินและขอเอกสาร
2. ความเกี่ยวพันกับวิชาการต่าง ๆ
- ก. ประวัติศาสตร์
  - ข. ภูมิศาสตร์
  - ค. วรรณคดี
  - ง. วัฒนธรรม
  - จ. ศิลปะ
  - ฉ. คณิตศาสตร์

ขั้นที่ 4 การเสนอผลงานและการจัดกิจกรรมสุดยอด

1. การรายงานด้วยปากเปล่า
2. การอภิปราย
3. รายงานเขียน
4. สมุดภาพ
5. แสดงเครื่องแต่งกายของชาติต่าง ๆ
6. แสดงการฟ้อนรำของชาติต่าง ๆ
7. นิทรรศการเกี่ยวกับแผนที่ รูปบุคคลสำคัญ ธงชาติ ตัวหนังสือ เงินตรา ฯลฯ

ขั้นที่ 5 การวัดผลประเมินผล

1. ความรู้ทางวิชาการ
  - ก. ความถูกต้องของเนื้อหาความรู้
  - ข. ความสามารถและทักษะในการค้นคว้า
2. เจตคติ มีความคิดเห็นกว้างขวาง ความคิดความเข้าใจต่อประเทศเพื่อนบ้าน เป็นไปในทางที่ดีหรือไม่
3. คุณลักษณะส่วนตัว เช่น การทำงานร่วมกัน ความรับผิดชอบ การเป็นผู้นำ ความคิดริเริ่ม รู้จักวิจารณ์ และรับฟังคำวิจารณ์

13. การสอนแบบบูรณาการ

คำว่าบูรณาการ เป็นศัพท์ที่บัญญัติขึ้นใหม่จากการเปลี่ยนหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 บูรณาการหมายความว่า การนำเอาเนื้อหาวิชาในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ มาผสมผสานกันและให้มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องเป็นเรื่องเดียวกัน ไม่แยกออกเป็นรายวิชา เช่น วิชาหน้าที่พลเมือง, ศีลธรรม, ภูมิศาสตร์, สุขศึกษา, วิทยาศาสตร์ ฯลฯ อย่างแต่ก่อนแต่จัดเนื้อหาทั้งหมดที่เด็กจะต้องเรียนในแต่ละระดับชั้นให้เป็นหน่วย ได้แก่

1. ตัวเรา	2. บ้านที่น่าอยู่
3. โรงเรียน	4. ชุมชน
5. สิ่งแวดล้อม	6. ชาติไทย
7. ข่าวดุเหตุการณ์และวันสำคัญ	

เมื่อจัดเนื้อหาออกเป็นหน่วยดังนี้แล้ว ในการสอนก็จะสอนให้วิชาต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด และนักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้จริง เมื่อนักเรียนเรียนจบแต่ละหน่วยแล้วนักเรียนก็จะเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ เป็นอย่างดี ยกตัวอย่างเช่น

เรื่องบ้านที่น่าอยู่ ครูก็สอนหัวข้อย่อยต่อไปนี้ คือ

1. บ้านของเรา สมาชิกในครอบครัวมีใครบ้าง แต่ละคนมีหน้าที่อย่างไร
2. บ้านที่สะอาดและสวยงาม การบดกวาด และเช็ดถูถูกวิธี การรู้จักเก็บของเล่น ของใช้และจัดให้เป็นระเบียบ การรู้จักประดิษฐ์เครื่องประดับตกแต่งบ้านอย่างง่าย ๆ บลูกลีไม่ประดับ

3. ความปลอดภัยภายในบ้าน

- การป้องกันตนเองมิให้พลัดตกหกล้ม
- อันตรายที่เกิดจากของแหลมคม
- อันตรายที่เกิดจากไฟ
- สัตว์และพืชที่เป็นอันตราย
- การปฐมพยาบาลผู้อื่น หรือตนเองที่ประสบอันตรายจากของแหลม

4. การช่วยเหลือครอบครัว การช่วยงานบ้านต่าง ๆ การรู้จักประหยัดและออมทรัพย์

สรุปได้ว่า การสอนแบบบูรณาการ คือ การสอนที่จัดให้เนื้อหาวิชาต่าง ๆ ให้ความสัมพันธ์ต่อเนื่องเป็นเรื่องเดียวกัน ดังตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นนี้ ถ้าเทียบกับหลักสูตร พ.ศ. 2503 ก็จะรวมเอาวิชาหลายวิชาเข้าไว้ด้วยกัน เช่น สังคมศึกษา ทัศนศึกษา สุขศึกษา สวัสดิศึกษา หน้าที่พลเมือง วิทยาศาสตร์ (สัตว์เลี้ยงในบ้าน)

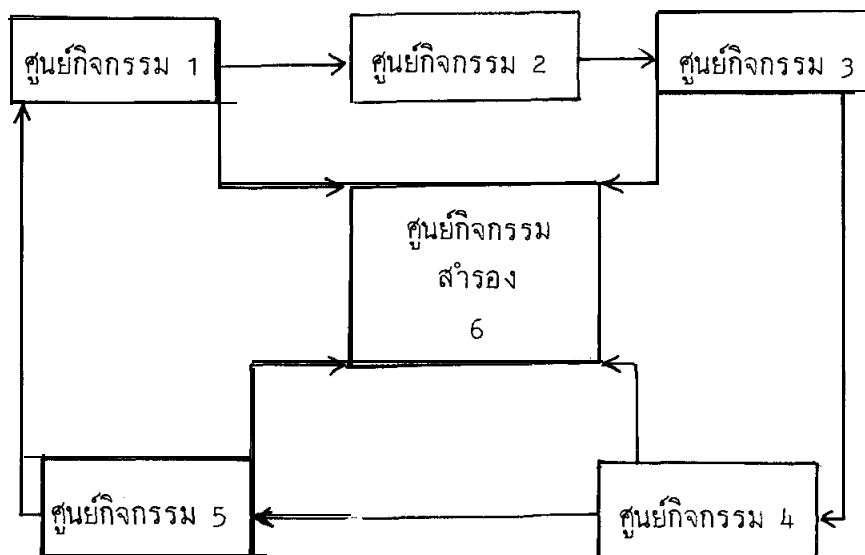
ในการเรียนการสอน ครูอาจใช้วิธีสอนอื่น ๆ ได้อีกหลายวิธี เช่น แสดงบทบาทตามนิทาน อภิปราย และซักถาม วิธีการแก้ปัญหา สาธิตบรรยายในการแสดงความเคารพผู้ใหญ่

14. การสอนแบบศูนย์การเรียน

ความหมายและลักษณะของวิธีสอนแบบศูนย์การเรียน

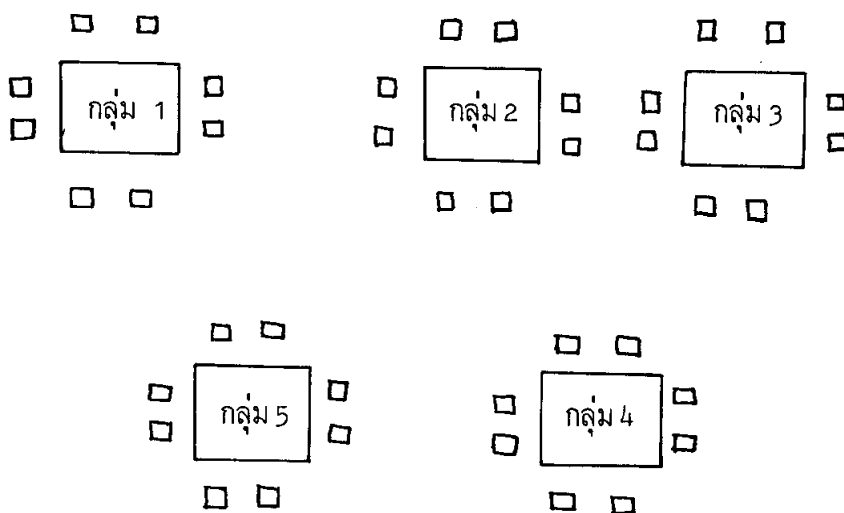
การจัดการเรียนการสอนแบบศูนย์การเรียน เป็นวิธีสอนที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการลงมือทำกิจกรรม มีการแบ่งบทเรียนเป็น 5-6 หัวข้อย่อย และแบ่งนักเรียนออกเป็น 5-6 กลุ่ม กลุ่มเหล่านี้เรียกว่ากลุ่มกิจกรรมหรือศูนย์กิจกรรม นักเรียนแต่ละกลุ่มจะทำกิจกรรม แต่ละกลุ่มจะได้รับสื่อการเรียนโดยจัดทำไว้เป็นชุดการสอน วัสดุอุปกรณ์ในการเรียน ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้การทดลองต่างกัน นักเรียนจะหาประสบการณ์เรียนรู้โดยประกอบกิจกรรมให้ครบทุกศูนย์กิจกรรม มีการหมุนเวียนไปจนครบทุกศูนย์กิจกรรม แต่ละศูนย์กิจกรรมจะมีของสื่อการเรียนวางไว้ประจำโต๊ะ นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมประจำศูนย์เสร็จ เก็บสื่อการเรียนเข้าที่ให้เรียบร้อยแล้วก็สลับเปลี่ยนกันไปเรียนศูนย์กิจกรรมอื่นต่อไป ครูกำหนดให้ทำกิจกรรมศูนย์ละ 20-25 นาที ถ้านักเรียนกลุ่มใดปฏิบัติกิจกรรมที่ศูนย์สำรอง เพื่อมิให้เสียเวลาต้องรอคอยอยู่เปล่า ๆ ศูนย์กิจกรรมสำรองนี้เป็นศูนย์กิจกรรมเสริมประสบการณ์ เพื่อให้ให้นักเรียนคลายความเครียด เช่น ให้อุปกรณ์ เป็นต้น นักเรียนบางกลุ่มไม่ต้องผ่านศูนย์กิจกรรมสำรองก็ได้ ไม่ทำให้เสียประโยชน์ทางการเรียนด้านเนื้อหาวิชา

การจำลองกลุ่มกิจกรรมหรือศูนย์กิจกรรม

การแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม การแบ่งกลุ่มนักเรียนในที่นี้เป็นการแบ่งโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ให้นักเรียนมีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้โดยทั่วถึงกัน นักเรียนมีโอกาสค้นหาคำตอบด้วยตนเองและร่วมทำงานกับเพื่อน ๆ มีการเลือกตั้งประธานกลุ่ม เลขานุการกลุ่มไว้ให้พร้อมเพื่อปฏิบัติกิจกรรมได้ทันที

การจำลองการแบ่งกลุ่มกิจกรรม

วิธีการแบ่งกลุ่มนักเรียน ในการจัดแก่นักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ มีหลายวิธี เช่น แบ่งโดยการสุ่ม แบ่งแบบเจาะจงตัว แบ่งตามใจผู้เรียน หรืออาจแบ่งโดยใช้เกณฑ์หนึ่งเป็นพิเศษก็ได้ เช่น แบ่งตามเพศ อายุ ความสนใจ ฯลฯ หรืออาจเป็นการแบ่งกลุ่มให้นักเรียนเก่ง ปานกลาง อ่อน ได้มีโอกาสช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ลำดับขั้นในการทำชุดการสอน มีดังนี้

1. คณะผู้สอนควรช่วยกันจัดเลือกเนื้อหา ชั้น จำนวนคาบที่ที่เหมาะสมสำหรับบทเรียนที่ใช้วิธีสอนแบบศูนย์การเรียน
2. กำหนดความคิดรวบยอดและวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
3. จัดลำดับเนื้อหาตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ถ้าแบ่งเป็น 6 ศูนย์ ก็มี 6 เรื่อง เรื่องที่ 6 เป็นศูนย์สำรอง
4. วางแผนจัดดำเนินการสอน
  - การนำเข้าสู่เรื่อง ควรเลือกวิธีทำให้เร้าความสนใจให้ผู้เรียนใคร่จะติดตามเรื่องที่จะเรียน
  - สื่อการเรียนและกิจกรรม ควรน่าสนใจ เกิดประโยชน์และแตกต่างกันออกไป
  - สื่อการเรียนและกิจกรรม ควรใช้วิธีการหลาย ๆ อย่าง และวัสดุหลาย ๆ ด้านให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เนื้อหา กิจกรรมการเรียน
5. เมื่อผลิตสำเร็จเรียบร้อยแล้ว มีการทดลองใช้ แก้ไข เพิ่มเติมให้เหมาะสม

การจัดตารางสอน การกำหนดเวลาในการทำกลุ่มกิจกรรม จะต้องจัดเวลาให้ติดต่อกันเพื่อให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมได้ครบทุกกลุ่ม โดยทั่วไปให้ เวลากลุ่มประมาณ 20 นาที ดังนั้น ชั่วโมงเรียนครั้งหนึ่ง ๆ อาจกินเวลาถึง 2-3 ชั่วโมงก็ได้

การดำเนินการสอนแบบศูนย์การเรียน มีขั้นตอนดังนี้

1. ครูผู้สอนทดสอบก่อนเรียน หลังจากนั้นครูนำเข้าสู่เรื่อง ในตอนแรกอาจใช้การบรรยายเนื้อหาในส่วนที่เป็นความรู้พื้นฐาน เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถศึกษาต่อไปด้วยตนเองหรืออาจใช้วิธีอื่น เช่น ใช้โสตทัศนอุปกรณ์เพื่อเป็นการเร้าความสนใจของนักเรียนในชั้นนี้ครูจะชี้แจงเรื่องทั่ว ๆ ไป แนะนำศูนย์กิจกรรมต่าง ๆ และให้นักเรียนแบ่งกลุ่มประมาณ 5-6 กลุ่ม ครูแจกชุดการสอน วัสดุอุปกรณ์และบัตรคำสั่งแก่กลุ่มกิจกรรมทุกกลุ่ม
2. ชั้นประกอบกิจกรรมการเรียน นักเรียนศึกษาชุดการสอนและกระทำกิจกรรมต่าง ๆ นักเรียนศึกษาบัตรคำสั่ง และคำสั่งให้เข้าใจ และลงมือทำกิจกรรมตามคำสั่งนั้น ๆ ไปตามลำดับ การเขียนคำสั่งที่นี้จะช่วยให้นักเรียนสามารถศึกษาชุดการสอนได้ด้วยตนเองอย่างสะดวกและเกิดความเข้าใจไปตามลำดับ

บทบาทของครูในขั้นนี้ คือช่วยแนะนำ แก้ปัญหา อธิบายข้อสงสัยให้แก่นักเรียนแต่ละกลุ่ม ครูต้องดูการทำงานของนักเรียนแต่ละกลุ่มอย่างทั่วถึง

นักเรียนจะศึกษาชุดการสอน หมุนเวียนกันศึกษาชุดการสอนจนครบทุกชุด กลุ่มใดจะศึกษาชุดการสอนชุดใดก่อนก็ได้ ข้อสำคัญคือ นักเรียนทุกกลุ่มและทุกคนจะต้องได้กระทำกิจกรรมครบทุกอย่าง

3. ขั้นการสรุปบทเรียน เพื่อสรุปความคิดรวบยอด และหลักการที่สำคัญเมื่อทุกกลุ่มได้ศึกษาชุดการสอนจบลงแล้ว ครูจัดให้มีการอภิปรายร่วมกันทั้งชั้นเพื่อความรู้ความเข้าใจในเรื่องให้ตรงกัน ครูช่วยตอบปัญหาข้อสงสัยของนักเรียน ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปเนื้อเรื่องในประเด็นที่สำคัญๆ

4. ขั้นการวัดผล ครูวัดความรู้ทางวิชาการ โดยการทดสอบ การถามปากเปล่า การเขียนตอบและวัดเจตคติ ความตั้งใจในการเรียน โดยการสังเกตพฤติกรรม

ตัวอย่างบันทึกการสอนแบบศูนย์การเรียน

วิชา กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เวลา 2 ชั่วโมง

หน่วยการสอนเรื่อง อาหาร แบ่งกลุ่มนักเรียนเป็น 5 กลุ่ม แต่ละกลุ่มให้เวลาศึกษาแต่ละศูนย์กิจกรรมประมาณศูนย์ละ 20 นาที

ความคิดรวบยอด

1. อาหารมีหลายประเภท แต่ละประเภทมีคุณประโยชน์ต่อร่างกายต่าง ๆ กัน
2. การขาดสารอาหารทำให้เกิดโรคต่างกัน
3. อาหารทุกมื้อมีความสำคัญต่อร่างกาย
4. บุคคลต่างวัยมีความต้องการอาหารต่าง ๆ กัน

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. นักเรียนบอกชื่อประเภทของอาหารแต่ละประเภทได้
2. นักเรียนอธิบายได้ว่า การรับประทานอาหารให้ถูกส่วนมีความสำคัญต่อสุขภาพของคนเรา

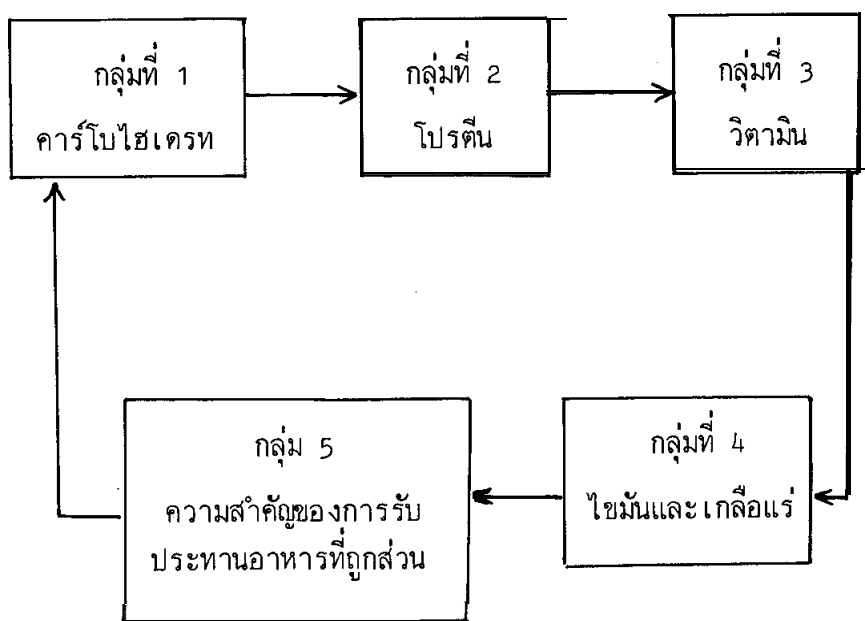
3. นักเรียนอธิบายได้ว่า ถ้าขาดสารอาหารชนิดใด จะทำให้เกิดโรคอะไร

4. ยกตัวอย่างอาหารที่ไม่ควรรับประทาน ที่เป็นพิษต่อร่างกายได้

การดำเนินการสอน

1. ครูทดสอบการเรียนรู้ก่อนที่จะสอน เรื่องอาหาร นำเข้าสู่บทเรียนหลังจากครูนำเข้าสู่บทเรียนแล้ว ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 5 กลุ่ม จัดโต๊ะออกเป็น 5 กลุ่ม ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเลือกประธานเลขานุการ

2. ครูแจกชุดการสอน นักเรียนแต่ละกลุ่มจะได้รับชุดการสอนที่ต่างกัน แต่นักเรียนจะหมุนเวียนกันศึกษาชุดการสอนทั้ง 4 ชุด นั้นจนครบทุกหมู่ตั้งนี้

3. ในขณะที่กลุ่มที่ 1 ศึกษาเรื่องคาร์โบไฮเดรต นักเรียนกลุ่มที่ 2 จะศึกษาเรื่องโปรตีน กลุ่มที่ 3 ศึกษาเรื่องวิตามิน ฯลฯ ไปตามลำดับ

หมายเหตุ ในการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ ทุกหัวข้อมีความสำคัญเท่ากันและไม่ขึ้นแก่กัน นักเรียนจะศึกษาหัวข้อใดก่อนก็ได้

4. เมื่อนักเรียนศึกษาชุดการสอนจบแล้วครบ 20 นาที ก็เปลี่ยนกลุ่ม จากกลุ่มที่ 1 ไปกลุ่มที่ 2 จากกลุ่มที่ 2 ไปกลุ่มที่ 3 ฯลฯ ตามลำดับด้วยวิธีนี้ในที่สุดนักเรียนทุกคนก็จะได้ศึกษาเรื่องอาหารจนครบทุกหัวข้อ ส่วนศูนย์สำรองนั้นบางกลุ่มมีโอกาสศึกษาไม่จำเป็นต้องศึกษาทุกกลุ่มเพราะเป็นศูนย์เสริมความรู้และผ่อนคลายความเครียด

5. การสรุปบทเรียน ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปถึงความสำคัญของอาหารที่มีต่อความเจริญเติบโตและสุขภาพอนามัยของมนุษย์ (การสรุปนั้น ครูถือแนวทางสรุปให้ได้ความคิดรวบยอดตามที่ได้กำหนดไว้แต่แรก)

15. การสอนแบบสร้างสรรค์ (The Creative Teaching Method)

15.1 ในด้านการสร้างสรรค์ (Creativity) หมายถึง ความสามารถพิเศษเฉพาะในด้านใดด้านหนึ่งอันมีลักษณะเฉพาะไม่มีใครเหมือนและหายาก เป็นสมรรถภาพของการเรียนรู้ที่พัฒนาความคิดของมนุษย์ให้ขยายกว้างออกไปสู่แนวคิดใหม่ ๆ ทั้งในด้านความคิดโดยส่วนรวมเป็นเอกนัย (Convergent thinking) และความคิดที่แตกแขนงออกไปเป็นอเนกนัย (Divergent Thinking) อันทำให้โลกมนุษย์พัฒนาก้าวหน้าไปสู่โลกแห่งการประดิษฐ์ การคิดค้นความรู้ทางวิทยาศาสตร์

ในรูปแบบของวิธีสอนการกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์นับเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาอย่างยิ่ง

15.2 องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ 4 ประการ

(1) ความคล่องตัว (Fluency) ที่จะสามารถคิดสิ่งใดใหม่ ๆ ขึ้นมาอยู่ตลอดเวลา

(2) ความมีหัวข่างริเริ่ม (Originality) เป็นความข่างคิดข่างผันหาสิ่งที่แตกต่างกัน

(3) ความยืดหยุ่น (Flexibility) เป็นความคิดที่ไม่คงที่ตายตัวอ่อนไหวต่อความเปลี่ยนแปลงและปรับตัว

(4) ความสุขุมประณีต (Elaboration) หมายความว่าถึงความคิดที่จะกระทำสิ่งใดให้
เกิดความสมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น

15.3 ขั้นการสอนแบบสร้างสรรค์

ขั้นที่ 1 การเตรียมตัว (Preparation) เพื่อรวบรวมความคิดและข้อมูล

ขั้นที่ 2 การตรึงตรอง (Incubation) การนำความคิดและข้อมูลมาพิจารณา

ขั้นที่ 3 การหยั่งเห็น (Insight) กระบวนการของความคิดที่เริ่มก้าวไปสู่สิ่ง
ใหม่ ๆ

ขั้นที่ 4 การตรวจสอบ (Verification) ทดลองตรวจสอบเปรียบเทียบผลงาน
ของความคิดที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ 5 การนำไปใช้ (Application) นำเอาความคิดสร้างสรรค์ไปใช้หรือ
ประยุกต์ใช้ในกรณีต่าง ๆ

16. การสอนแบบบีใช้ตำรา (Textbook Centered Method)

การสอนของครูไม่ว่าจะเป็นการสอนวิธีใดจะหนีไม่พ้นการใช้ตำราหรือหนังสือเรียนตำรา
เป็นวัสดุ หลักสูตรเป็นอุปกรณ์อันประสงค์สำหรับการเรียนการสอนทุกรูปแบบ

16.1 ความสำคัญของตำรา

- (1) ใช้บททวนบทเรียนให้ชัดเจนกว้างขวาง
- (2) ใช้ฝึกทักษะทุกด้านของผู้เรียน
- (3) ใช้ศึกษาด้วยตนเอง ประหยัดเวลาในการสอนของครู
- (4) ใช้ขยายความชัดเจนของหลักสูตร

16.2 หลักในการสอนโดยใช้ตำรา

- (1) ครูจะต้องใช้พิจารณาในการเลือกตำราที่ดีที่สุด
- (2) การสอนต้องไม่ยึดตำราจนเกินไป ควรรู้จักปรับปรุงต่อเติมขยาย แก้ไขให้
เหมาะสมกับการเรียนการสอนอยู่อย่างสม่ำเสมอทันเหตุการณ์
- (3) ครูจะต้องรู้จักประเมินเปรียบเทียบตำราหลายเล่ม

- 16.3 **ขั้นที่ 1** กำหนดขอบข่ายของความรู้ในตำรา
- ขั้นที่ 2** กำหนดจุดประสงค์ในการสอน
- นักเรียนควรจะศึกษาอะไร
  - นักเรียนควรจะได้ทำกิจกรรมอะไร
  - นักเรียนจะได้ความรู้อะไร
  - นักเรียนควรจะมีพฤติกรรมที่คาดหวังอย่างไร

- ขั้นที่ 3** การดำเนินการสอน
- (1) การเตรียมตัวของครู ตรวจสอบตำรา
  - (2) เตรียมสร้างคำถาม-คำตอบจากตำรา
  - (3) ใช้การสนทนาซักถาม

- ขั้นที่ 4** การสรุปมโนทัศน์
- (1) อภิปราย ทบทวน
  - (2) สรุปหลักการ
  - (3) บันทึกหลักการ

- ขั้นที่ 5** การประเมินผล
- (1) สังเกตจากผลงาน เช่น การบ้าน งานประดิษฐ์
  - (2) การใช้ข้อทดสอบ
  - (3) ผลงานจากกิจกรรมด้านต่าง ๆ

16.4 ข้อสังเกตจากวิธีสอนโดยใช้ตำรา

- (1) เป็นวิธีที่แคบ ควรเป็นเพียงวิธีใช้เสริมวิธีการสอนอื่น ๆ
- (2) กิจกรรมการเรียนรู้มีน้อย มีแต่กิจกรรมการอ่านเป็นหลัก

17. การสอนแบบสาธิต

สาธิต แปลว่า การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง เพื่อช่วยให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาวิชานั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งดีกว่าการที่ครูจะอธิบายปากเปล่าอย่างเดียว

การดำเนินการสอน

1. ชั้นเตรียมการก่อนการสาธิต

ครูควรดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1.1 ครูศึกษาบทเรียน เลือกกิจกรรมว่าจะสาธิตอย่างไร จึงจะเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาตอนนั้น ศึกษาหนังสือคู่มืออื่น ๆ ด้วย เขียนแผนภูมิแสดงลำดับขั้นตอนของสาธิต (แล้วแต่เนื้อเรื่อง)

1.2 ระบุวัตถุประสงค์ ในการสาธิตลงไปว่า ต้องการให้นักเรียนเกิดความคิดรวบยอด (Concept) อะไรบ้าง

1.3 เตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือ ในการสาธิตไว้ให้พร้อม

1.4 ครูลงมือสาธิตดูก่อนว่า ได้ผลตามที่ต้องการหรือไม่ เพื่อจะได้ช่วยให้ครูปรับปรุงเครื่องมือสาธิต ถ้าเครื่องมือไม่เหมาะสมอาจจะต้องเปลี่ยนเครื่องมือใหม่

1.5 เตรียมคำถามไว้ถามนักเรียนด้วย เพื่อให้เด็กติดตามตั้งแต่ต้นสาธิตจนถึงสิ้นสุดการสาธิต

1.6 เตรียมการวัดผลการสาธิตไว้ล่วงหน้าว่าจะใช้วิธีการวัดผลอย่างไร

1.7 กำหนดเวลาแต่ละตอนในการสาธิตไว้

1.8 จัดโต๊ะเก้าอี้ให้นักเรียนให้เหมาะกับการสาธิต ต้องให้นักเรียนมองเห็นได้ทั่วถึงกัน อาจจัดชั้นเรียนเป็นรูปครึ่งวงกลม ถ้าโต๊ะครูอยู่ต่ำต้องยกให้สูง เพื่อให้นักเรียนเห็นการสาธิตได้ทั่วถึงกัน

2. ชั้นทำการสาธิต

2.1 ครูสร้างความสนใจของนักเรียนให้เกิดความสนใจในบทเรียนที่จะสอนต่อไป และทำการสาธิตตามลำดับขั้น

2.2 การสาธิต ควรเริ่มต้นด้วยการตั้งคำถาม เช่นถามชื่อเครื่องมือและต่อด้วยคำถามอื่น ๆ เป็นการให้เด็กใช้ความคิดคาดคะเนคำตอบล่วงหน้า

2.3 ลงมือสาธิต เพื่อให้เด็กเห็นว่า คำคาดคะเนของใครถูกของใครผิด โดยทำตามลำดับของกิจกรรมที่เตรียมไว้ และต้องบอกให้เด็กสังเกตติดตามการสาธิตทุกระยะ ในขณะที่

สาธิต ครูควรอธิบายประกอบไปด้วย ใช้กระดานคำ ภาพ และแผนภูมิเท่าที่จำเป็น เช่น กระดาน คำสำหรับเขียนหัวข้อ หรือแผนภูมิครูชี้ให้ดูลำดับขั้นตอนในการสาธิต ทั้งนี้ เพื่อช่วยให้นักเรียน เกิดความเข้าใจและเกิด Concept คี้งขึ้น

2.4 ครูอาจให้นักเรียนมาร่วมแสดงการสาธิตด้วย

2.5 ในบางเรื่องอาจต้องทำการสาธิตให้ดูซ้ำ ถ้านักเรียนยังไม่สามารถสังเกต หรือเกิดความเข้าใจได้ถูกต้อง

3. ^๕ ทบทวนและวัดผล

3.1 การสรุปผล ควรให้นักเรียนเป็นผู้สรุป ครูช่วยนำทางให้นักเรียนสรุปได้อย่าง ถูกต้องและได้ความคิดรวบยอดตามที่ต้องการ ครูเขียนลงบนกระดานคำเพื่อให้นักเรียนได้เห็นทั่ว ถึงกัน หรือจะให้นักเรียนเขียนสรุปบทเรียนก็ได้

3.2 การวัดผลอาจทำได้ ดังนี้

ก. ให้นักเรียนเขียนสรุปการสาธิต

ข. การตั้งปัญหาถามให้นักเรียนอธิบาย อาจให้นักเรียนตอบปากเปล่า หรือ เขียนตอบก็ได้

ค. ให้นักเรียนลองสาธิตดูบ้างว่าทำได้ถูกต้องหรือไม่เกิดผลตามที่ต้องการหรือไม่

การสาธิตนั้นอาจใช้สอนในวิชาต่าง ๆ ได้หลายวิชา แต่ต้องให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง ตอนนั้น ๆ

ครูจะใช้การสอนแบบสาธิตเมื่อใด

1. เป็นการนำเข้าสู่บทเรียนใหม่ ครูสาธิตให้ดูเพื่อให้เด็กตั้งปัญหาเด็กจะเกิดความ อยากรู้อยากเห็น อยากค้นหาคำตอบต่อไป

2. เพื่อสร้างปัญหาให้เด็กคิด

3. เพื่อต้องการสร้างความเข้าใจในความคิดรวบยอด หลักการทฤษฎี โดยนักเรียน สามารถมองเห็นโดยตรง

4. เมื่อเครื่องมือที่จะทำการทดลองมีราคาแพง หรือเกิดอันตรายได้ง่ายไม่เหมาะที่จะให้นักเรียนทำการทดลอง ครูจึงทำการสาธิตเสียเอง
